וּמַנִּיחִין אוֹתָן תַּחַת רֹאשֵׁיהֶן, שָׁמְעַתְּ מִינָּהּ בִּגְדֵי כְּהוּנָּה נִיתְּנוּ לֵיהָנוֹת בָּהֶן, והטעם שלא הביאה הגמ' ראיה מדין זה בתחילה שמותר ליהנות מהבגדים, כי סברה לפרש, ששימוש כזה לא נחשב הנאה מדאורייתא, ואף שיש בכך איסור מדרבנן [כמבואר להלן לגבי כלאים], כאן לא גזרו, כדי שיהיו הבגדים מוכנים לכהן ללובשם בבוקר כדי שיוכל להתחיל מיד בעבודה, אמנם לאחר שנתבאר שנקטו בברייתא שינה כדי לחדש שאין גנאי בהפחה כשהבגדים תחת ראשיהם, אין לפרש כן, כי אין זה כל כך חידוש שמותר להניח הבגדים תחת הכר, לפי שאין בהם הזכרות כתפילין, אלא צריך לומר שהתירו אפילו לישון ממש על הבגדים, ומוכח מכך שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם (שיח יצחק, בדעת רש"י, וראה להלן שיש מפרשים את הברייתא באופן אחר).

שָׁמְעַתְּ מִינָּהּ תְּפִילִּין מִן הַצַּד שַׁפִּיר דָּמֵי - מותר להניחן בסמוך לאדם כשהוא ישן בלא חציצה, ואין חוששים שמא יפיח, כי אין באופן זה גנאי, אבל תחת מראשותיו אסור להניחן, כי באופן זה יש גנאי אם יפיח (שיח יצחק, בדעת רש"י). ויש שפירשו [ע"פ הגמ' תמיד (כז, א)], שהחידוש הוא שמותר להניחם תחת הכר שלא כנגד ראשו, ואין חוששים שמא יתגלגל וישן עליהם ויעבור איסור בכך שיהנה מהם (תוס' ד"ה בא; מפרש תמיד כז, א).

דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ תַּחַת רֹאשֵׁיהֶן וְתִיפּוֹק לִי מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, ועד עתה כשאמרו שבגדי כהונה ניתנו ליהנות מהם, לא הקשו שיהיו אסורים משום כלאים, שכיון שאיסור כלאים הותר בזמן העבודה, יש מקום להתיר ללובשם גם לאחר העבודה, משום שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, אבל כאן עוסקים בהצעת הבגדים תחת ראשיהם, ובאופן זה ודאי לא הותר איסור כלאים, כי אין בזה צורך עבודה כלל (תוס' ישנים; ריטב"א).

וְנֶהֱוֵי נַמֵּי דְּנִיתְּנוּ לֵיהָנוֹת בָּהֶן הָא מִתְּהֵנֵי מִכִּלְאַיִם, ואף שיש בבגדי הכהונה איסור הקדש ואיסור כלאים, רק ההנאה מהכלאים אסורה, כי איסור זה חל על כל בגד העשוי שעטנז, אלא שבזמן העבודה הותר איסור כלאים, אבל מצד קדושת הבגדים לא חל עליהם איסור הנאה כלל, לפי שמטרת בגדי כהונה היא לשמש בזמן העבודה, וכיון שלא ניתנה התורה למלאכי השרת שיכולים לפושטן מיד בסוף העבודה, עשאן הכתוב כשלמים שאין בהן איסור מעילה ואינם נחשבים 'קדשי השם' (תוס' ישנים; ריטב"א). ויש שכתב, שבגדי כהונה נחשבים 'קדשי השם', ומכל מקום אין בהם מעילה, כי בית דין מקדישים אותם מתחילה על תנאי שיוכלו הכהנים ליהנות מהם (תוס' רא"ש).

אָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן שֶׁמָּא תִּיכָּרֵךְ נִימָא אַחַת עַל בְּשָׂרוֹ - יש לחשוש שתיכרך לו נימא עבה שתחמם אותו, ויעבור בכך על איסור שעטנז (ע"פ רש"י ביצה יד, ב). ואף שכהנים זריזים הם ויכולים להזהר מאיסורים, ולכך לא גזרו בהם כמה גזירות דרבנן בבית המקדש [כמבואר בפסחים (סה, א)], כאן גזרו, לפי שבשנתם אינם יכולים להיזהר (מאירי). ויש שכתב, שלא גזרו במקדש באיסורי דרבנן מטעם כהנים זריזים רק באיסורי שבות דרבנן בשבת, אבל בשאר איסורי דרבנן גזרו (מהרי"ץ חיות בשם המהרש"א).

בִּגְדֵי כְהוּנָּה קָשִׁין הֵן, שאינם מחממים, ולכך אין בהם איסור כלאים (רש"י). ודין זה נאמר דוקא באבנט שהיה קשה, אבל שאר בגדי כהונה היו רכים והיה בהם איסור כלאים, כמבואר בגמ' בערכין (ג, ב) שאיסור כלאים הותר לכהנים בשעת העבודה, ומשמע שיש בבגדי הכהונה איסור כלאים לאחר העבודה, ולכך הותר לכהנים להניח תחת ראשיהם רק את האבנט (בעל המאור ביצה ז, א, בדעת רש"י). ויש שפירשו, שבגמ' בערכין התחדש, שמותר לכהנים ללבוש בגדי כהונה שיש בהם שעטנז בשעת העבודה אף שהם רכים, אלא שלמעשה היו רגילים לעשותם קשים, וכוונת הגמ' שמותר לכהנים להניח את כל בגדי הכהונה תחת ראשיהם (שיח יצחק, בדעת רש"י). ויש שכתבו, שבגד קשה אסור בלבישה, וגם אין להציעו תחתיו מחשש שתיכרך לו נימא ויעבור על איסור לבישה, אבל בכרים וכסתות קשים אין חשש שתיכרך נימא, ולכן הם מותרים [ודוקא כשאין בשרו נוגע בבגד (כלאים ט, א)], ומטעם זה הוצרכו לומר, שאיסור כלאים הותר לכהנים בשעת העבודה (תוס' ד"ה קשין). ויש שכתב, שלבישת בגד קשה אסורה מדרבנן, שאף שמצד הדין אין איסור לבישה בבגד כלאים קשה, כי לא נאסרה לבישה שאין בה הנאה [גמ' יבמות (ד, ב)], מכל מקום כיון שמראה בלבישתו שיש לו הנאה מהבגד, אסרו לבישתו, ולכך הצעת בגד קשה מותרת, כי גם אם תיכרך לו נימא, לא יהיה בכך גילוי שהוא נהנה מהבגד, ובאופן שאינו נהנה אין איסור (בית הלוי א, ג, ט, בישוב דברי רש"י כאן ובביצה טו, א).

בִּגְדֵי כְהוּנָּה הַיּוֹצֵא בָּהֶן לַמְּדִינָה אָסוּר - איסורו מדרבנן, כי נוהג בהם מנהג חול (שיח יצחק, בדעת רש"י), ואף אם חגר את האבנט העשוי שעטנז, אין איסורו אלא מדרבנן, לפי שהוא קשה (בעל המאור ביצה ז, א בביאור השני, וראה להלן ד"ה ובמקדש, שיש מפרשים שהברייתא עוסקת רק בבגדי כהונה שאין בהם שעטנז). ויש שפירש, שהברייתא דיברה על לבישת אבנטים ומדובר על אבנטים רכים, ולכך עובר על איסור דאורייתא של כלאים כשיוצא עם האבנט (בעל המאור שם בביאור הראשון).

וּבַמִּקְדָּשׁ בֵּין בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה בֵּין שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה מוּתָּר, ואפשר אף ללובשם לכתחילה שלא בשעת העבודה (רש"י קידושין סו, א; רמב"ם כלי המקדש ח, יא), ויש אומרים, שכיון שטעם ההיתר הוא משום שלא ניתנה התורה למלאכי השרת, לכן אין חיוב להסירם לאחר העבודה, אבל אין זה היתר ללובשם לכתחילה (תוס' ד"ה בגדי). ויש אומרים, שאף שלא ניתנה תורה למלאכי השרת ואין חיוב להורידם ממש בגמר העבודה, צריך להורידם מיד כשאפשר (תוס' קידושין שם ד"ה הקם, וראה בית הלוי א ב, יד).

■ להלכה, בגד כלאים רך אסור בלבישה מדאורייתא, ומדרבנן אסור גם אם לא לובשו אלא מציעו תחתיו, מחשש שתיכרך נימא על בשרו, והדבר אסור אף אם הוא מונח מתחת עשר מצעות שאינם כלאים. ומותר לישון על כרים וכסתות של כלאים אם הם קשים ואין חשש שיכרכו עליו, ודוקא אם אין בשרו נוגע בהם [כדעת תוס'] (שו"ע יו"ד שא, א).

דְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל זֶה מְנַצַּחַת לְפָנַי בְּבֵית מִלְחַמְתִּי, מלאך בדמותו של שמעון הצדיק בא לנצח את מלחמותיו (מהרש"א). והקדים הקב"ה רפואה למכה לעשות נס זה, כדי שיאמין להם שמתפללים על מלכותו (עיון יעקב).

בַּיִת שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בּוֹ עָלֶיךָ וְעַל מַלְכוּתְךָ שֶׁלֹּא תֶחֱרַב - שיש להתפלל לשלומה של מלכות כמבואר בחז"ל (אבות ג, ב), ומלבד זה היו מקריבים בחג הסוכות שבעים פרים כדי לכפר על כל האומות (רבינו אליקים). והזכירו הדבר לפני המלך, כדי להראות לו שלא רק שאין אמת בטענת הכותים שמרדו במלך בעבודת המקדש, אלא אדרבא, הם מתפללים במקדש לשלום המלכות (מהרש"א).

■ המשך במילואים עמ' 116